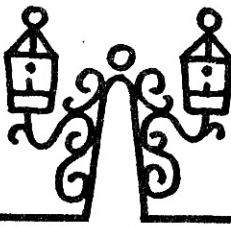

Panu

Plaatansaari, selitäpä se!

Eräs asiantuntijaystäväni, korkeasti koulutettu kielitieteilijä, oulunlähtöinen suomen kielen tutkija, kyseli jo tuonnoin, oliko minulla minkäänmoista käsitystä sanan Plaatansaari määriteosan, plaatan, etymologiasta eli sanan alkupe-
räästä, alkumerkityksestä. En ollut sitä koskaan ajatellut, vaikka olen monet kerrat muistuttanut oululaisia kanssaeläjiäni tuosta nimestä eli, että saari on Plaatansaari, ei Maaherransaari. Herra maaherra kyllä tietää, ettei tämä ole häntä vastaan, vaan historiallisista syistä. Kun on vanha nimi, niin on vanha nimi.

Vanha tuo nimi tosiaan tuntuu olevan. Hyvällä onnella avasin Virkkusen Oulun historian heti oikealta sivulta ja sain silmiini nootin eli viittauksen tuomiokirjaan vuodelta 1673. Siinä puhutaan Martti Joosepinpojan talosta, joka sijaitisi "Plaatansaaren virran luon". Samassa tuli lisätieto puhelimitse, asiantuntijaystävä asialla: katso Brennerin perunkirjat (Alf. Brenner nimittäin on painattanut Oulun vahimmat perunkirjat), sivu 4, vuosi 1667 ja "1 litet stolphärbärge på Plaatansaari".

Noina vuosina siis myös saaren mantereesta erottava virta sai nimen saaren mukaan, sittemminhän nimeksi vakiintui Kallisenvirta. Virkkunen ja Brenner ovat kirjoittaneet saaren ja virran nimen nykysuomeksi, alkuperäisessä paperisessa kirjoitustapa ruotsiksi on toinen. Kirjuri 1667 kirjoittaa: Platanasaari.

Mutta mennäänpä vielä vähän kauemmas!

Claes Claessonin asemakaavakartassa 1651 on saaren nimeksi kirjoitettu Bryghuusholman eli suomeksi Panimohuoneensaari. Erään muistiinpanoni mukaan saaren nimi Märten Linderothin linnankartassa 1669 kuitenkin olisi — suomennettuna — Plootussaari. Tähän hätään en pysty asiaa tarkistamaan. Neuvoa joudun hakemaan myös v:n 1705 karttaan kirjoitetun nimen selvittämiseksi, sillä minun suurennuslasini tekisi siitä Pansa- tai Pankasaren tai vaikkapa Pauhasaren, jossa jo olisikin järkeä.

Haxellin kartassa 1763 esiintykin sitten jo Platan Sari. Kun maanmittari Holmbom 1780 paranteli tätä karttaa, Haxellin kirjoitustapa on paikallaan, mutta hän itse tai joku toinen on kirjoittanut "veden päälle" Plaatansaari. Vuonna 1804 käypäläinen tullitarkastaja Peter Nymansson kirjoittaa puolestaan Plaatasaari, joka sitten 1836 on jälleen "saarenmaalaisittain" genetiivissä Plaatansaari. Vuoden 1886 kartassa tämäkin nimi on ruotsinnettu: Plata holmen. Samantapaisena nimi esiintyy Sara Wacklinilla, kun hän tunnetuissa muistelmissaan muistelee Oulua 1700-luvun viimeisiltä vuosilta: Plaattaholmen.

Selvittääkää nyt, kielentutkijat, mistä nimi juurensa juontaa! Eräs vanha oululaisystäväni toi keskustelumme jo viime syksynä sanan platå, ruotsiksi upphöjd plan, suomeksi siis ylävä paikka. Kuvitelkaamme, että ruotsinkieliset linnarakentajat jo 1570-luvulla tai kaupunginperustjat 1605 rupe-

platå'na. Suomalaisen kanta-asukkaan kielellä nimitys ilman muuta vääntyi muotoon plaat-tä. Kielentutkijat alkööt antako periksi, vaikka jo itse A. H. Virkkunen 1905 sanoo, että nimen alkuperä ei liene selvitetävissä. Minulla väikkyy mielessä sellainenkin ajatus, että sana saattaisi olla sukuja sanalle plaana eli se olisi ollut plaanana, läitümena, niin kuin Juurusojän — Kaupunginojankin plaanat olivat.

Linnansaaren, Pikisaaren, Pokkitörmän, Hahtiperän, Juurusojansuun rinnalla "Plaatta" varmasti on Oulun vanhimpia mairinnousupaikkoja ja rakennettuja tukikohtia. Aittoja sinne pystytettiin varmasti hyvin varhain. Linnaa rakennettaessa ja linnan alkuaikoina siellä kai oli asepaja, pyssytehdas. Ja sitten sinne rakennettiin panimo.

Ja mitähän kaikkea sen jälkeen on ehtinyt olla! Usein on mielessä, että jos lienee paljon löytämättä, kun ei Linnansaartakaan ole paljon kaivettu, niin mitähän kaikkea löytyisikään, jos kaivettaisiin Plaatansaarel-la.

Ken elää, hän näkee.